

CHANGES IN PERSPECTIVE

Parenting and well-being of adolescents in daily life

Loes H. C. Janssen

Nederlandse samenvatting

De adolescentie is een belangrijke ontwikkelingsfase die van ongeveer het 10^e levensjaar tot begin twintig duurt. Deze periode wordt gekenmerkt door veranderingen op biologisch, cognitief, psychologisch en sociaal gebied. Al deze veranderingen bieden de mogelijkheid tot groei en ontwikkeling, maar maken het ook een kwetsbare periode voor jongeren (Dahl et al., 2018). Tijdens de adolescentie neemt de prevalentie van psychische problemen toe, waarbij stemmingsstoornissen een van de meest voorkomende zijn (Kessler et al., 2005). Wereldwijd kampt meer dan 13% van de jongeren tussen de 10 en 19 jaar met een mentale stoornis, waarbij 40% van deze jongeren een depressieve of angststoornis ervaart (Polanczyk et al., 2015; UNICEF, 2021). Ondanks dat het belangrijk is om symptomen tijdig te herkennen en te behandelen, duurt het vaak enkele jaren voordat jongeren met een mentale stoornis behandeling krijgen (Raven et al., 2017). Om het aantal jongeren die hulp nodig heeft van de (specialistische) geestelijke gezondheidszorg te verminderen is het daarom essentieel om onderzoek te doen naar factoren die de mentale gezondheid van jongeren kunnen bevorderen, waar preventie en interventie zich op kan richten.

Opvoeding is een van deze factoren. Ondanks dat de ouder-kind relatie tijdens de adolescentie verandert en jongeren meer autonomie en een eigen identiteit beginnen te ontwikkelen, blijft de relatie met ouders essentieel voor het welzijn van jongeren (bijv., Bronfenbrenner & Morris, 2006; Sameroff, 2010; Steinberg & Silk, 2002). Opvoeding is veelvuldig onderzocht en tot op heden is gebleken dat een ouder-kind relatie gekenmerkt door warmte en steun het welzijn van jongeren bevordert, terwijl kritiek en controle van ouders het welzijn van jongeren negatief beïnvloeden (bijv., Khaleque, 2013; Pinquart, 2017; Weymouth et al, 2016). Een gebrek aan steun en warmte en meer conflict en kritiek worden ook gerelateerd aan depressie bij jongeren (bijv., Restifo & Bögels, 2009; Yap et al., 2014). Bovendien is het geen eenzijdig proces, maar dynamisch en beïnvloeden jongeren en ouders elkaar bidirectioneel (Pinquart, 2017). De ecologische validiteit van deze eerdere bevindingen wordt echter in toenemende mate in twijfel getrokken aangezien de meeste studies gebruik hebben gemaakt van zelf-rapportage vragenlijsten op één of meerdere tijdstippen met grote tijdsintervallen (bijv. jaren) waarbij resultaten betrekking hadden op “het ‘gemiddelde’ gezin”. In hoeverre deze bevindingen daadwerkelijk de interacties tussen ouders en jongeren binnen specifieke gezinnen in het alledaagse leven representeren is de vraag, aangezien de dynamiek tussen ouders en jongeren op dit microniveau (van dag-tot-dag of moment-tot-moment) amper is onderzocht. Het doel van dit proefschrift was daarom om onderzoek te doen naar oudergedrag en interacties tussen jongeren en hun moeders en vaders in relatie tot de stemming van jongeren in het dagelijks leven, met daarbij aandacht voor mogelijke verschillen tussen personen en gezinnen. Alleen wanneer we ook inzicht hebben in de gezinsdynamiek op microniveau kunnen interventies ontwikkeld worden die maximaal afgestemd kunnen worden op de behoeftes van jongeren en gezinnen. Dit heeft niet alleen betrekking op preventie, maar ook op klinische interventies voor jongeren met depressieve klachten.

Methode om opvoeding en welzijn in het dagelijks leven te onderzoeken

Het gebruik van dagboekmetingen, ook wel bekend als ecological momentary assessment (EMA) of experience sampling method (ESM) is een veelbelovende manier om opvoeding en welzijn te meten binnen gezinnen in het dagelijks leven. Met deze onderzoeksmethode krijgen deelnemers meerdere keren per dag korte vragenlijsten met vragen over hun ervaringen in de context van het dagelijks leven, bijvoorbeeld over hoe ze zich voelen, hoe ouders zich gedragen tijdens interacties en waar deze interacties plaatsvonden. EMA is relatief makkelijk in te zetten; deelnemers dienen een applicatie op hun smartphone te installeren en ontvangen via deze app diverse notificaties per dag om vragenlijsten in te vullen. Het gebruik van EMA stelt onderzoekers in staat om informatie uit te vragen over zowel inhoud als context (Hektner & Csikszentmihalyi, 2002) op een ecologisch valide manier (Trull & Ebner-Priemer, 2009) en die minder gevoelig is voor een herinneringsbias (Schwarz, 2007). Met klassieke vragenlijsten rapporteren deelnemers retrospectief over bijvoorbeeld opvoeding in de afgelopen weken, maanden of soms jaren. De antwoorden kunnen echter beïnvloed worden door iemands stemming of door recente of intense ervaring(en). Door het gebruik van EMA en te vragen naar ervaringen 'op dit moment', 'in het afgelopen uur' of 'de afgelopen dag' is die bias minder. Bovendien biedt het verzamelen van herhaalde metingen de mogelijkheid om in te zoomen op persoons- of gezin specifieke processen (Keijsers & Van Roekel, 2019). In het huidige proefschrift hebben we EMA gebruikt om meer inzicht te krijgen in hoeverre oudergedrag en stemming van jongeren binnen personen en gezinnen van moment-tot-moment en dag-tot-dag met elkaar samenhangen, zowel vanuit het perspectief van de jongeren als vanuit het perspectief van moeders en vaders.

Belangrijkste bevindingen

In **Hoofdstuk 2** hebben we allereerst gekeken in hoeverre de negatieve stemming van 242 jongeren van dag-tot-dag samenhang met de steun die ze van hun ouders ontvingen met gegevens verzameld binnen het Nederlandse Grumpy or Depressed project. In deze studie ontvingen jongeren tussen de 12 en 16 jaar binnen één schooljaar drie keer zeven dagen lang acht vragenlijsten op hun smartphone, met aan het einde van iedere dag een vraag over de steun die ze kregen van hun ouders. Uit de resultaten bleek dat jongeren over het algemeen een meer negatieve stemming rapporteerden op dagen dat ze hun ouders als minder steunend ervoeren. Daarnaast vonden we dat de associatie tussen ervaren steun van ouders en negatieve stemming verschilde tussen jongeren, zowel in richting als in sterkte. Hoewel de meeste jongeren een meer negatieve stemming rapporteerden op dagen dat ze hun ouders als *minder* steunend ervoeren, waren er ook jongeren die een meer negatieve stemming rapporteerden op dagen dat ze hun ouders als *meer* steunend ervoeren. Vervolgens hebben we vier factoren onderzocht die mogelijk deze verschillen konden verklaren. De negatieve relatie tussen ervaren steun en negatieve stemming was sterker voor jongeren die meer depressieve symptomen rapporteerden en jongeren die hun ouders minder opdringerig vonden. Sekse en ervaren sociale steun werden ook getoetst maar verklaarden de verschillen tussen de jongeren niet. Echter, zelfs binnen de groep jongeren die depressieve symptomen rapporteerden die wezen op een klinische depressie zagen we nog steeds verschillen tussen jongeren in hoe ervaren steun en negatieve stemming met elkaar samenhang.

Als volgende stap hebben we, in **Hoofdstuk 3**, ouder-kind interacties en de stemming van jongeren onderzocht in gezinnen met een jongere met een klinische depressie en vergeleken met gezinnen met een jongere zonder mentale stoornis. We onderzochten in deze studie specifiek in hoeverre positieve en negatieve stemming van jongeren en warmte en kritiek van ouders tijdens ouder-kind interacties in het dagelijks leven verschilden tussen deze gezinnen. Hiervoor hebben we gebruik gemaakt van gegevens van de Nederlandse RE-PAIR studie waarbij opvoedgedrag niet alleen aan het einde van de dag werd gemeten (zoals in het Grumpy or Depressed project), maar ook op momenten dat jongeren en ouders contact met elkaar hadden gedurende de dag. Deelnemende families ontvingen 14 achtereenvolgende dagen vier vragenlijsten per dag. Bovendien vulden zowel jongeren als ouders vragenlijsten in en gaven jongeren apart antwoord over het opvoedgedrag van moeders en vaders.

Allereerst vonden we dat jongeren met een depressie een minder positieve en meer negatieve stemming rapporteerden dan jongeren zonder mentale stoornissen, zowel van moment-tot-moment als tijdens interacties met hun moeders en vaders. De mate van warmte en kritiek van ouders tijdens de ouder-kind interacties verschilde echter niet tussen de groepen, niet vanuit het perspectief van de jongere, maar ook niet vanuit het perspectief van moeders of vaders zelf. Dit was een opvallende bevinding en is in tegenstelling tot eerdere bevindingen gebaseerd op retrospectieve vragenlijsten (bijv., Kullberg et al., 2020; Sheeber et al., 2007; Valiente et al., 2014). Interessant was dat jongeren met een depressie en ook hun ouders binnen RE-PAIR hun relatie in de vragenlijsten wel negatiever beoordeelden (met name minder zorg en meer overbescherming) dan jongeren zonder mentale stoornissen en hun ouders.

In aanvulling op het onderzoeken van deze verschillen, onderzochten we ook de associatie tussen ervaren warmte en kritiek en stemming van jongeren en toetsten we of deze relatie verschilde tussen jongeren met of zonder een depressie. Over het algemeen rapporteerden jongeren een meer positieve en minder negatieve stemming op momenten dat ze meer warmte en minder kritiek van hun moeders en vaders ervoeren tijdens een interactie. Deze relatie verschilde niet tussen jongeren met en zonder een depressie, maar wel vonden we weer substantiële verschillen tussen individuen, ook binnen de groep jongeren met een depressie.

De gezinsdynamiek kan ook beïnvloed worden door factoren op macroniveau. De COVID-19 pandemie en de bijbehorende maatregelen om sociaal contact te beperken waren voor gezinnen heel ingrijpend en boden een unieke kans om te onderzoeken in hoeverre dit het geval was. In **Hoofdstuk 4** vergeleken we met behulp van EMA zowel de stemming van jongeren en ouders en hun beoordelingen van het gedrag van de ouders tijdens twee weken in de COVID-19 pandemie (eind april 2020) met twee weken voor de pandemie. Hieruit bleek dat positieve stemming van jongeren en ouders en warmte en kritiek vanuit het perspectief van jongeren en ouders niet waren veranderd tijdens het begin van de COVID-19 pandemie ten opzichte van een eerdere periode voor de pandemie. Ouders gaven wel aan meer negatieve stemming te ervaren tijdens het begin van de pandemie in vergelijking met voor de pandemie. Deze toename in negatieve stemming van ouders werd niet verklaard door intolerantie voor onzekerheid en andere COVID-19 gerelateerde factoren (bijv. woonoppervlakte, inkomen, wel/niet werken vanuit huis). Ondanks dat de deelnemende ouders en jongeren op dat moment over het algemeen redelijk goed leken om te gaan met de omstandigheden, vonden we ook hier weer grote verschillen

tussen individuen. Sommige ouders en jongeren rapporteerden bijvoorbeeld wel minder positieve stemming tijdens de pandemie dan voor de pandemie.

Door het uitvragen van *dagelijks* oudergedrag vanuit het perspectief van jongeren en hun moeders en vaders konden we ook de mate waarin ouders en jongeren op elkaar afgestemd zijn onderzoeken, en of de stemming van jongeren geassocieerd is met het wel of juist niet overeenkomen van de perspectieven (bijv. een groot verschil in hoe warm ouders zichzelf vinden versus hoe warm de jongere zijn/haar ouders beleeft). Dit onderzochten we in **Hoofdstuk 5**. Jongeren bleken over het algemeen positiever te zijn over het opvoedgedrag van hun ouders waarbij ze meer warmte en minder kritiek rapporteerden dan moeders en vaders over zichzelf. Echter, dit verschilde *tussen* ouder-kind paren en ook *binnen* ouder-kind paren van dag tot dag (bijv. de ene dag was de jongere positiever over warmte van de moeder, terwijl de volgende dag moeder positiever was dan de jongere). Daarnaast onderzochten we in hoeverre de verschillen en overeenkomsten tussen de percepties van jongeren en hun ouders samenhangen met de dagelijkse stemming van jongeren. Onze bevindingen toonden aan dat naast de perceptie van de jongeren, niet de perceptie van ouders, maar juist de verschillen en overeenkomsten tussen de percepties van jongeren en hun ouders belangrijk waren voor de dagelijkse stemming van jongeren.

Omdat de stemming van jongeren en ouders elkaar wederzijds kunnen beïnvloeden, namen we als volgende stap ook de stemming van ouders mee. In **Hoofdstuk 6** hebben we onderzocht in hoeverre de stemming van jongeren én ouders samenhangen met individuele percepties van jongeren en ouders over *dagelijkse* warmte van ouders. Ook hier keken we niet alleen naar de individuele percepties, maar ook naar de verschillen tussen de percepties. We hebben dit onderzocht in twee datasets, waardoor we bevindingen konden repliceren in twee verschillende culturele contexten: Amerika (FLOW) en Nederland (RE-PAIR). In de FLOW-studie vulden jongeren en één ouder (voornamelijk moeders) 21 dagen lang een dagboek in aan het einde van de dag over onder andere hun stemming en warmte van de deelnemende ouder. We deden voor beide datasets aparte analyses zodat we binnen RE-PAIR (waaraan veel meer vaders hadden meegedaan dan binnen FLOW) konden onderzoeken of er verschillen waren tussen jongere-moeder en jongere-vader paren. De resultaten in zowel FLOW als RE-PAIR lieten zien dat percepties van jongeren en ouders van dagelijkse ouderlijke warmte samenhangen met dagelijkse blijdschap, irritatie en somberheid. De verschillen tussen de percepties van jongeren en ouders met betrekking tot warmte van ouders hingen meer samen met de stemming van de ouders dan stemming van de jongeren. Dit lijkt erop te wijzen dat stemming mogelijk belangrijker is voor de perceptie van opvoedgedrag, dan andersom. Daarnaast vonden we, met betrekking tot de samenhang tussen stemmingen, dat irritatie en somberheid sterker met elkaar samenhang tussen jongeren en vaders dan tussen jongeren en moeders.

Ten slotte ontwikkelden we een nieuwe methode om met behulp van Bluetooth beacons en een smartphone app de fysieke nabijheid tussen jongeren en hun ouders objectief te meten. In **Hoofdstuk 7** onderzochten we of we met behulp van deze methode konden meten hoe vaak en hoe lang jongeren en ouders tijd met elkaar doorbrachten. Bovendien onderzochten we of vragenlijsten die op basis van de Bluetooth gegevens werden

aangeboden (nadat ouders en de jongere dichtbij elkaar waren geweest) inzicht konden geven in de kwaliteit van de interacties. Met gebruik van deze objectieve maat vonden we dat, in een periode van twee weken, jongeren vaker en langer in de buurt van hun moeders waren dan vaders. Daarnaast werden er op basis van nabijheid diverse vragenlijsten verstuurd en beantwoord over de kwaliteit van interacties. Hoewel de methode nog doorontwikkeld dient te worden, is het een veelbelovende manier om sociaal gedrag en sociale interacties in kaart te brengen.

Samengenomen laten de resultaten van de studies in dit proefschrift zien dat de kennis die we momenteel hebben over opvoeding gebaseerd op retrospectieve vragenlijsten over de afgelopen weken, maanden of jaren niet direct inzicht bieden in wat er van moment-tot-moment of dag-tot-dag gebeurt binnen personen en gezinnen. Zo concludeerde eerder onderzoek dat ouders positiever waren over hun eigen opvoedgedrag dan jongeren (De Haan et al., 2018; Hou et al., 2020), terwijl wij vonden dat jongeren over het algemeen positiever waren over het dagelijkse opvoedgedrag van hun moeders en vaders dan ouders over zichzelf. Verder vonden we in onze vergelijking tussen gezinnen met een jongere met een depressie en gezinnen met een jongere zonder mentale stoornissen dat opvoedgedrag tijdens ouder-kind interacties niet verschilde tussen de twee groepen, niet vanuit het perspectief van de jongeren, maar ook niet vanuit het perspectief van de ouders. Echter, uit de retrospectieve vragenlijsten bleek dat de jongeren met een depressie en hun ouders hun relatie als negatiever ervaren, wat ook in eerder onderzoek is gevonden (bijv., Kullberg et al., 2020; Sheeber et al., 2017; Valiente et al., 2014). Dit lijkt bovendien te suggereren dat de antwoorden op de retrospectieve vragenlijsten beïnvloedt kunnen zijn door een herinneringsbias, wat in het geval van jongeren met een depressie een grote(re) rol kan spelen. Het gebruik van EMA voor het meten van oudergedrag lijkt daarom een veelbelovende manier om deze bias te verminderen en in te zoomen op de dagelijkse processen.

Wat betreft de samenhang tussen oudergedrag en de stemming van jongeren in het dagelijks leven sloten onze resultaten wel aan bij eerder onderzoek. Jongeren rapporteerden meer positieve en minder negatieve stemming op momenten of dagen dat ze hun ouders warm, ondersteunend en niet zo kritisch vonden. Dit sluit aan bij het idee dat ouders nog steeds belangrijk zijn voor het welzijn van jongeren en dat jongeren erbij gebaat zijn om meer autonomie te ontwikkelen vanuit een warme en veilige relatie met ouders (Soenens et al., 2019; Steinberg & Silk, 2002), zowel met moeders als vaders. Een vernieuwend aspect van dit proefschrift was dat we, naast het perspectief van de jongeren, ook het perspectief van ouders over hun eigen opvoedgedrag hebben gemeten. De stemming van jongeren bleek niet alleen samen te hangen met hoe jongeren het opvoedgedrag van hun ouders ervaren, maar ook met de mate waarin deze overeenkwam met of verschilde van hoe ouders zelf dachten zich te gedragen. Vervolgens, rekening houdend met de stemming van ouders, zagen we dat stemming mogelijk meer van invloed is op (ervaren) opvoedgedrag dan andersom.

Een laatste belangrijke bevinding die consistent terugkwam in al onze studies was dat er verschillen waren tussen jongeren en gezinnen in oudergedrag en de samenhang van dit gedrag met stemming. Zowel de richting als sterkte verschilden substantieel, zelfs binnen een groep jongeren met een depressie. Dit pleit niet alleen voor het belang van onderzoek naar de unieke interacties van een jongere binnen een gezin in de natuurlijke context, maar onderschrijft ook de noodzaak voor gepersonaliseerde preventie en interventies.

Op basis van onze bevindingen hebben we enkele implicaties voor de klinische praktijk geformuleerd. Aangezien (ervaren) opvoedgedrag van zowel moeders als vaders samenhang met de stemming van jongeren is het essentieel om beide ouders te betrekken bij preventie en interventies gericht op stemming of depressieve klachten van jongeren. Ook voor ouders kan de adolescentie, met fluctuaties in stemming en de ontwikkeling van een eigen identiteit, een uitdaging zijn. Opvattingen tussen ouders en jongeren kunnen verschillen en het vaak goedbedoelde gedrag van ouders sluit mogelijk niet (meer) aan bij de behoeften van jongeren op dat moment. Het is daarom van belang dat ouders en jongeren (meer) met elkaar praten over elkaars behoeften, intenties en gedrag. Het bevorderen van deze communicatie zou kunnen bijdragen aan meer afstemming tussen jongeren en hun ouders. Aanvullend zouden preventie en interventies zich kunnen richten op hoe ouders en jongeren omgaan met emoties. Hoe ouders reageren op de emoties van hun jongeren en deze al dan niet ondersteunen blijkt van belang voor het welzijn van jongeren en is gebaseerd op hoe ouders met hun eigen emoties omgaan (bijv., Hunter et al., 2011; Larsen et al., 2013; Schwartz et al., 2018).

Natuurlijk blijven er ook nog veel vragen onbeantwoord. Deze vragen kunnen richting geven aan toekomstig onderzoek. Gezien onze statistische power hebben wij ons enkel gericht op de samenhang tussen opvoeding en welzijn, daardoor kunnen we geen uitspraken doen over de richting van het effect: zorgt meer warmte en minder kritiek van ouders op tijdstip 1 voor een betere stemming van jongeren op tijdstip 2, is het andersom, of werkt het beide richtingen op? Meer onderzoek met grotere datasets is nodig om hier meer inzicht in te krijgen. Daarnaast weten we nog weinig over hoe de dynamische processen tussen opvoeding en stemming zich ontwikkelen over tijd: wat ontwikkelt zich over minuten, uren, dagen, weken, maanden of jaren? Ook is het van belang om een meer persoonsgerichte benadering toe te passen waarbij de verschillen tussen individuen beter onderzocht kunnen worden en er aandacht is voor factoren die de verschillen kunnen verklaren.

Conclusie

In het huidige proefschrift hebben we onderzoek gedaan naar oudergedrag in relatie tot stemming in het dagelijks leven binnen gezinnen vanuit verschillende perspectieven (jongere, moeder en vader) op verschillende niveaus (objectief met Bluetooth beacons, op het moment, dagelijks) en in een klinische steekproef (gezinnen met een jongere met een depressie) in aanvulling op een steekproef uit de algemene bevolking waarbij de jongeren geen psychische problemen hebben. Samengevat laten deze studies zien dat het oudergedrag van moeders en vaders in het alledaagse leven belangrijk is voor de stemming van de jongeren. Hoe de gezinsleden het oudergedrag ervaren kan echter verschillen, wat vraagt om meer onderlinge afstemming. Bovendien zagen we dat niet alleen de mate en richting van samenhang tussen oudergedrag en stemming verschilt tussen personen, maar ook binnen personen en gezinnen. Dit vraagt om meer onderzoek naar individuele processen waarbij kwantitatieve en kwalitatieve maten gecombineerd worden die inzicht geven in hoe personen gebeurtenissen, interacties en zichzelf ervaren. Door gebruik te maken van een meer idiografische benadering in toekomstig onderzoek kunnen individuele verschillen beter in kaart gebracht worden. Dit kan bijdragen aan de ontwikkeling van interventies waarin algemene opvoedprincipes gecombineerd worden met adviezen hoe deze afgestemd kunnen worden op kenmerken van het individu of het gezin.

Referenties

- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. (2006). The bioecological model of human development. In W. Damon & R. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 1. Theoretical models of human development* (pp. 795–828). Hoboken, NJ: Wiley.
- Dahl, R. E., Allen, N. B., Wilbrecht, L., & Suleiman, A. B. (2018). Importance of investing in adolescence from a developmental science perspective. *Nature*, 554, 441-450. <https://doi.org/10.1038/nature25770>.
- De Haan, A., Prinzie, P., Sentse, M., & Jongerling, J. (2018). Latent difference score modeling: A flexible approach for studying informant discrepancies. *Psychological Assessment*, 30(3), 358-369. <https://doi.org/10.1037/pas0000480>.
- Hektner, J. M., & Csikszentmihalyi, M. (2002). The experience sampling method: Measuring the context and the content of lives. In R. B. Bechtel & A. Churchman (Eds.), *Handbook of environmental psychology* (pp. 233–243). John Wiley & Sons, Inc.
- Hou, Y., Benner, A. D., Kim, S. Y., Chen, S., Spitz, S., Shi, Y., & Beretvas, T. (2020). Discordance in parents' and adolescents' reports of parenting: A meta-analysis and qualitative review. *American Psychologist*, 75(3), 329-348. <https://doi.org/10.1037/amp0000463>.
- Hunter, E. C., Katz, L. F., Shortt, J. W., Davis, B., Leve, C., Allen, N. B., & Sheeber, L. B. (2011). How do I feel about feelings? Emotion socialization in families of depressed and healthy adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(4), 428-441. <https://doi.org/10.1007/s10964-010-9545-2>.
- Keijsers, L. & Van Roekel, E. (2018). Longitudinal methods in adolescent psychology. Where could we go from here? And should we? In L.B. Hendry and M. Kloep (Eds.), *Reframing adolescent research: Tackling challenges and new directions* (pp. 56-77). London & New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315150611-12>.
- Kessler, R. C., Berglund, P., Demler, O., Jin, R., Merikangas, K. R., & Walters, E. E. (2005). Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Archives of General Psychiatry*, 62(6), 593-602. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.62.6.593>.
- Kullberg, M.-L., Maciejewski, D., van Schie, C. C., Penninx, B. W., & Elzinga, B. M. (2020). Parental bonding: Psychometric properties and association with lifetime depression and anxiety disorders. *Psychological Assessment*, 32(8), 780-795. <https://doi.org/10.1037/pas0000864>.
- Khaleque, A. (2013). Perceived parental warmth, and children's psychological adjustment, and personality dispositions: A meta-analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 22(2), 297-306. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9579-z>.
- Larsen, J. K., Vermulst, A. A., Geenen, R., Van Middendorp, H., English, T., Gross, J. J., Ha, T., Evers, C., & Engels, R. C. (2013). Emotion regulation in adolescence: A prospective study of expressive suppression and depressive symptoms. *The Journal of Early Adolescence*, 33(2), 184-200. <https://doi.org/10.1177/0272431611432712>.
- Pinquart, M. (2017). Associations of parenting dimensions and styles with internalizing symptoms in children and adolescents: A meta-analysis. *Marriage & Family Review*, 53, 613–640. <https://doi.org/10.1080/01494929.2016.1247761>.
- Polanczyk, G. V., Salum, G. A., Sugaya, L. S., Caye, A., & Rohde, L. A. (2015). Annual research review: A meta-analysis of the worldwide prevalence of mental disorders in children and adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(3), 345-365. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12381>.
- Raven, D., Jörg, F., Visser, E., Oldehinkel, A., & Schoevers, R. (2017). Time-to-treatment of mental disorders in a community sample of Dutch adolescents. A TRAILS study. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 26(2), 177-188. <https://doi.org/10.1017/S2045796016000226>.
- Restifo, K., & Bögels, S. (2009). Family processes in the development of youth depression: Translating the evidence to treatment. *Clinical Psychology Review*, 29, 294-316. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.02.005>.

- Sameroff, A. J. (2010). A unified theory of development: A dialectic integration of nature and nurture. *Child Development, 81*, 6–22. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01378.x>.
- Schwartz, O. S., Rowell, V. J., Whittle, S., Byrne, M. L., Simmons, J. G., Sheeber, L., McKenzie, V., & Allen, N. B. (2018). Family meta-emotion and the onset of major depressive disorder in adolescence: A prospective longitudinal study. *Social Development, 27*(3), 526-542. <https://doi.org/10.1111/sode.12291>.
- Schwarz, N. (2007). Retrospective and concurrent self-reports: the rationale for real-time data capture. In A. A. Stone, S. Shiffman, A. A. Atienza, & L. Nebeling (Eds.), *The Science of Real-Time Data Capture: Self-Reports in Health Research* (pp. 11-26). New York: Oxford University Press.
- Sheeber, L. B., Davis, B., Leve, C., Hops, H., & Tildesley, E. (2007). Adolescents' relationships with their mothers and fathers: associations with depressive disorder and subdiagnostic symptomatology. *Journal of Abnormal Psychology, 116*(1), 144-154. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.116.1.144>.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Beyers, W. (2019). Parenting adolescents. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Children and parenting* (pp. 111–167). Routledge/Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9780429440847-4>.
- Steinberg, L., & Silk, J. S. (2002). Parenting adolescents. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Children and parenting* (pp. 103–133). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Trull, T. J., & Ebner-Priemer, U. W. (2009). Using experience sampling methods/ecological momentary assessment (ESM/EMA) in clinical assessment and clinical research: Introduction to the special section. *Psychological Assessment, 21*, 457-462. <https://doi.org/10.1037/a0017653>.
- Valiente, C., Romero, N., Hervas, G., & Espinosa, R. (2014). Evaluative beliefs as mediators of the relationship between parental bonding and symptoms of paranoia and depression. *Psychiatry Research, 215*(1), 75-81. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2013.10.014>.
- UNICEF (2021). The state of the world's children 2021: on my mind—promoting, protecting and caring for children's mental health. ERIC.
- Weymouth, B. B., Buehler, C., Zhou, N., & Henson, R. A. (2016). A meta-analysis of parent–adolescent conflict: Disagreement, hostility, and youth maladjustment. *Journal of Family Theory & Review, 8*(1), 95-112. <https://doi.org/10.1111/jftr.12126>.
- Yap, M. B. H., Pilkington, P. D., Ryan, S. M., & Jorm, A. F. (2014). Parental factors associated with depression and anxiety in young people: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Affective Disorders, 156*, 8-23. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2013.11.007>.